

**Wystąpienie Ivana Gašparoviča
Prezydenta Republiki Słowackiej**

Szanowny Panie Wojewodo, Szanowni Panowie Przewodniczący, Ekszelencje, Panowie Starostowie i Burmistrzowie z obu stron granicy,

zostałem wywołany, dlatego pozwólcie mi wygłosić kilka słów. Tylko kilka, ponieważ nie sędzę, by celowym było powtarzać wszystko to, co już zostało powiedziane. Była tu mowa o tylu pozytywnych rzeczach, podano tyle dobrych informacji, że aż mnie to zaskoczyło. Dobrze pamiętam, jak powstawał Euroregion „Tatry.“ Kilkakrotnie brałem udział w spotkaniach, które odbywały się na Orawie. W tym okresie udało nam się w parlamencie słowackim i w polskim sejmie utworzyć mieszany polsko- słowacki zespół poselski. Uważam, że i on podjął kilka właściwych decyzji i inicjatyw, które dopomogły w urzeczywistnianiu niektórych przedsięwzięć regionu. Na spotkaniach z Panem Prezydentem i Panem Premierem omawialiśmy potrzebę ponownego ożywienia tej współpracy parlamentarzystów, która by wspomagała regiony przez prace legislacyjne. Zgadzam się z tym co już tu zostało powiedziane, że chodzi o rozległy obszar wymagający uzupełnień. Powiedziano tu również, że rządy słowacki i polski udzieliły pomocy finansowej. Moim zdaniem pomoc ta nie była wystarczająca, ponieważ rządy nie są jeszcze w pełni świadome, jaka powinna być pomoc na rzecz regionów i że w zasadzie to nie pomagają regionom ale samym sobie.. Wspierając ich powstawanie, umożliwiając, aby regiony zaczęły tworzyć, rządy pomagają same sobie, ponieważ w ten sposób uwalniają się od konieczności udzielania im pomocy ekonomicznej. Jest to dla nich korzystne. Cieszę się, że nasze rządy to rozumiały. Jeszcze większą radością napawa mnie bogactwo działań Euroregionu „Tatry.“ Podczas spotkań z panami ministrami w Polsce nasze rozmowy toczą się wokół tego, co jeszcze należałoby zrobić, jednak na dzisiejszym spotkaniu mówi się o dokonaniach, co daje mi dużo satysfakcji. Omawiane są również przyszłe zadania w tym regionie. Uporać się z nimi będzie jednak dużo łatwiej, ponieważ już istnieją położone przez Was fundamenty. Szczególnie chciałbym podkreślić, że wejście do Unii Europejskiej oznacza dla nas otwarcie olbrzymiej przestrzeni. EU nie jest jednak organizacją charytatywną ani zrzeszeniem rozdającym prezenty. Jest to przestrzeń, w której musimy szukać miejsc dla siebie, własnymi rękami i potencjałem intelektualnym przebić się w ostrej walce konkurencyjnej.

Działania regionów na takiej właśnie bazie są tym, co będzie tworzyło w Europie warunki współzawodnictwa, w których dzięki swojej dotychczasowej pracy nasze regiony odniosą sukcesy. Unia Europejska jest bowiem właśnie taka. Cieszę się, że region polsko-słowacki jest jednym z tych, które nadają ton i może służyć jako przykład w ramach V4 a może i gdzie indziej. Za to Wam wszystkim dziękuję. Szczególnie dziękuję tym, którzy przyczynili się do tej współpracy, ponieważ jak to ujął Pan Dyrektor, bliskość naszych narodów jest dana ich historią a historia determinuje przyszłość. Dlatego wierzę, że przyszłość polsko-słowacka będzie, jak to mówią w Polsce, opierać się na współpracy i braterstwie. Mam jedno życzenie, które, jak wierzę, uda mi się spełnić. Chciałbym przyjechać do tego regionu bez powinności wynikających z protokołu. Wymknąć się niepostrzeżenie, pospacerować sobie po okolicy i po mieście, porozmawiać z ludźmi. Nie chcę przez to powiedzieć, że nasze dzisiejsze spotkanie mi nie odpowiada, nie jest jednak wykluczone, że nasza rozmowa przebiegałaby bardziej gładko i bardziej bezpośrednio, gdybyśmy mogli wybrać się tam, gdzie chcemy i obejrzeć to, co nas interesuje. Odezwał się czyjś telefon komórkowy, ale ja go nie mam. A może to był wzruszony głos mojego serca..? Jeszcze raz dziękuję za zaproszenie, za prezentację. Będę za Was trzymał kciuki i zrobię wszystko dla spełnienia mojego skrytego marzenia aby przybyć tu bez rozgłosu i zadzwonić do Was z propozycją spotkania. Dziękuję i ponownie zapewniam, że będę trzymał za Was kciuki.

Wystąpienie Wendelina Habera
Przewodniczącego Rady Transgranicznego Związku Euroregion „Tatry”

Szanowny Panie Prezydencie, Szanowni Państwo,

pragnę krótko przedstawić historię Transgranicznego Związku Euroregion „Tatry”. W listopadzie 1991 roku w Zakopanem i maju 1992 roku w Popradzie doszło do spotkania przedstawicieli samorządów lokalnych pogranicza polsko-słowackiego. Zrodziła się idea powołania polsko-słowackiego związku, którego zadaniem byłoby w przyszłości rozwiązywanie wspólnych problemów ekologicznych, gospodarczych i kulturalnych po obu stronach Tatr. Powołano zespół ekspertów, który miał opracować statut związku i przygotować Kongres Założycielski. 31 października 1993 roku w Zakopanem przyjęto *„Deklarację Organów Samorządów Terytorialnych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej w sprawie utworzenia Transgranicznego Związku Region Tatry”*. Dokument ten stanowił materiał wyjściowy do określenia zakresu współpracy w przyszłych strukturach Euroregionu „Tatry”. Podpisane 18 sierpnia 1994 roku przez rządy Polski i Słowacji porozumienie o współpracy transgranicznej pozwoliło na zwołanie w dniu 26 sierpnia 1994 roku Kongresu Założycielskiego Euroregionu „Tatry”. Kongres odbył się w Nowym Targu. Sygnatariuszami Związku ze strony polskiej były miasta i gminy Podhala, Spisza, Orawy i Pienin, a ze strony słowackiej miasta i wsie Spisza, Orawy i Liptowa. Postanowiono, że siedzibami związku będą miasta Nowy Targ po stronie polskiej i Kieżmark po stronie słowackiej. Określono cele i zadania, które mają być realizowane dla ich osiągnięcia.

Zmiany instytucjonalne i polityczne jakie nastąpiły po 1998 roku spowodowały nowelizację umowy o współpracy w ramach Euroregionu „Tatry”. Nadzwyczajny Kongres zwołany w Nowym Targu w dniu 22 października 1999 roku z okazji piątej rocznicy powstania Euroregionu przyjął dokument *„Umowa pomiędzy Samorządami Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej o współpracy w ramach transgranicznego Związku Euroregion Tatry”*. Umowę podpisali przedstawiciele Związku Euroregion „Tatry” w Nowym Targu oraz Stowarzyszenia Region „Tatry” w Kieżmarku. Potwierdzono w niej, że celem funkcjonowania Euroregionu jest wspólna działalność transgraniczna, ukierunkowana na równomierny i zrównoważony rozwój regionu oraz zbliżenie mieszkańców i instytucji po obu stronach granicy.

W nawiązaniu do historycznych doświadczeń Euroregion „Tatry” w swej działalności stara się wykorzystywać również dorobek innych tego rodzaju organizacji oraz dzielić się z nimi własnymi doświadczeniami. Stąd przynależność Euroregionu „Tatry” do Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych, współpraca z Euroregionem Szpewa-Nysa-Bóbr na granicy polsko-niemieckiej oraz Euroregionem Dunaj-Ipel-Wag na granicy słowacko-węgierskiej. Euroregion „Tatry” jest również jednym z założycieli i członkiem Rady Konsultacyjnej Euroregionów Państw Grupy Wyszehradzkiej.

Od 1999 roku za sprawą Programu Współpracy Przygranicznej Phare, którym została objęta granica polsko-słowacka rozpoczęło się zdecydowane ożywienie współpracy po obu stronach granicy. Korzystanie z tego programu pozwoliło na realizację projektów, a także na zdobywanie praktycznych umiejętności ich przygotowywania. Sprawą strategiczną dla funkcjonowania Związku Euroregion „Tatry” była realizacja Ośrodka Współpracy Polsko-Słowackiej w Nowym Targu.

W bieżącym roku obchodzimy 10-lecie powstania naszego Stowarzyszenia. Nasuwa się pytanie, czy zrealizowaliśmy w tym czasie deklarację i zamierzenia z lat 1993 i 1994 roku. Sądzę, iż przekształciliśmy je w konkretne rezultaty, które dobrze przysłużyły się mieszkańcom polsko-słowackiego pogranicza. Nie zapominamy, że działalność nasza wspierana była przez rządy Republiki Słowackiej i Rzeczypospolitej Polskiej. Serdecznie za to dziękujemy. Liczymy na to, iż w przyszłości odczujemy podobne, a może i większe wsparcie naszych wysiłków.

Wystąpienie Petera Buriana
Wiceprzewodniczącego Rady Transgranicznego Związku Euroregion „Tatry”

Szanowny Panie Prezydencie, Szanowne Panie i Panowie,

jest dla mnie czymś niezwykle zwracać się do mojego prezydenta na terytorium zaprzyjaźnionego kraju, wśród zaprzyjaźnionego narodu, w przepięknym otoczeniu Domu Współpracy Polsko-Słowackiej Euroregionu „Tatry”. Pragnę dać wyraz mojej radości ze spotkania w takim miejscu oraz z faktu, że mam okazję w dużym skrócie przedstawić jednego z partnerów współpracy transgranicznej, jakim jest zrzeszenie celowe podmiotów prawnych w Słowacji, noszące nazwę Region „Tatry”. Słowa mojego kolegi, pana wiceprzewodniczącego Habera oraz pana sekretarza Antoniego Nowaka kompleksowo opisywały drogę, którą przeszliśmy od 1991 roku. Mogę potwierdzić, że pierwsze kontury współpracy transgranicznej kreśliliśmy po linii organów samorządowych, które powstawały po rewolucji 1989 roku wykorzystując nowe możliwości i w ramach w owym czasie przeprowadzanych reform. W naszym współdziałaniu za najcenniejsze uważam to, że do dnia dzisiejszego zachowało charakter bardzo czystej współpracy organów samorządowych.

I chociaż nasze stowarzyszenie nie odwraca się od współpracy z dalszymi podmiotami, to jednak broni się przed rozpraszaniem swojej działalności na zbyt szerokim froncie. Preferowana przez nas zasada działań wyłącznie samorządowych okazała się bardzo interesująca i owocna. Bardzo znaczącym i wręcz przełomowym stał się dla nas 1994 rok, w którym nasze działania uzyskały urzędową akceptację. Dokładnie pamiętam, że było to 26 sierpnia. Pomimo tego faktu region „Tatry” został oficjalnie zarejestrowany dopiero w 1996 roku jako – o czym tu już powiedziałem - celowe zrzeszenie podmiotów prawnych w rozumieniu Kodeksu Cywilnego.

Dopiero od tego czasu zaczął oficjalnie istnieć. Ze zrozumiałych powodów pierwsze kroki zmierzające do uznania nas, do zrozumienia sensu naszej pracy, prezentacji naszych celów i zadań nie były łatwe. Urzeczywistnialiśmy je jednak kierując się ambicją i przekonaniem, że przeszkody pokonamy i dzięki współpracy z polskim partnerem udało nam się to w końcu osiągnąć. Zostało już tu powiedziane, że 1998 rok był szczególny z tego powodu, że wtedy uzyskaliśmy szerokie możliwości prezentowania się w mediach, oficjalnie zaakceptowano nasze istnienie a to znalazło odbicie w realizowaniu naszych planów i pomysłów. Byliśmy jednymi z pierwszych, którym w ramach partnerstwa samorządów w Polsce i Słowacji udało się zrealizować pierwszych 29 projektów w ramach PHARE CBC. Było to w 1999 roku. Jeżeli spojrzymy na okres bezpośrednio poprzedzający ten etap, to wypada przypomnieć, że jako jedni z pierwszych potrafiliśmy wykorzystać środki z funduszy przedakcesyjnych w ramach programu PHARE CREDO 1 i PHARE CREDO 2. Jako bezpośredni świadek tych dokonań chciałbym w tym miejscu wymienić ścieżkę rowerową i drogę, która przez specjalne przejście graniczne dla turystów łączy polskie miasto Szczawnica ze słowacką Lesnicą. Przygraniczny region Pienin, który jest wręcz Eldoradem atrakcji turystycznych i prawdziwym rajem dla amatorów turystyki pieszej, rowerowej i sportów wodnych, okazał się wdzięcznym terenem dla realizacji ciekawych pomysłów. Właśnie tam udało nam się, przepraszam za wyrażenie, podziurawić naszą granicę jak ser ementalski. Uważaliśmy, że jest to w interesie mieszkańców po obu stronach granicy polsko-słowackiej. Na okres lat 2000-2006, który jest jeszcze w toku, postawiliśmy sobie za cel skupić się na uzyskiwaniu i wykorzystywaniu funduszy przedakcesyjnych, w szczególności programu PHARE CBC. W tym miejscu ponownie chcę podkreślić, że uczyliśmy się partnerstwa. Jest to coś wspaniałego, szczególnie dla naszych starostów i burmistrzów. Na jego bazie powstawały wszystkie lustrzane projekty, wielkie i małe. Nie będę ich tu wymieniał, ponieważ już była o nich mowa. Szczególnie pozytywnie oceniam to, że co roku organizowaliśmy polsko-słowackie forum gospodarcze, które ostatnio było

wkomponowane do opisywanego przeze mnie kompleksu zagadnień lub do sfery badań i monitoringu turystyki. Wiele uwagi poświęciliśmy zagadnieniom środowiska naturalnego. Mogę z dumą potwierdzić słowa pana Nowaka, że wczoraj odesłaliśmy do Komisji Europejskiej i Agencji Implementacyjnej w Bratysławie sprawozdanie końcowe i raport oceniający odnoszące się do projektu Czysta Rzeka. Koryta Popradu i Dunajca. Chodzi o rzeczywiście poważne zagadnienie, ponieważ tylko z Unii Europejskiej dostaliśmy na to dwa miliony euro. Nie chwaląc się możemy stwierdzić, że nauczyliśmy się opracowywać projekty i tworzyć partnerstwa na bazie naturalnej współpracy między narodami słowackim i polskim. Trochę nieskromnie powiem, że staraliśmy się utworzyć wyspę dobrobytu na pograniczu polsko-słowackim. Wierzę, że podobne inicjatywy i pomysły będą się rodzić i po naszym wejściu do Unii. Uważam, że będziemy kontynuować rozpoczęte dzieło, ponieważ z pewnością nie wyczerpaliśmy wszystkich naszych pomysłów i zamierzeń.

Co nas czeka?

Ów piękny projekt, którego wyniki teraz omawiamy, chcielibyśmy powtórzyć w Słowacji, w mieście Kežmarok, które jest stolicą Euroregionu „Tatry.” Pragniemy, aby w jego centrum, na Placu Zamkowym pod numerem 30 znajdował się nie tylko główny ośrodek współpracy polsko-słowackiej, ale i w pewnym sensie ambasada euroregionalnych działań Euroregionu „Tatry” w Słowacji w relacjach wobec pozostałych krajów partnerskich. W chwili obecnej pracujemy nad realizacją projektów, jak np. Mini Europa na Orawie. Chodzi o coś rzeczywiście wspaniałego. Jest to miniatura Europy w Gäcelskim Parku koło Dolnego Kubina. Gorąco polecam odwiedzenie tej ekspozycji. Realizujemy projekt o nazwie Polsko-Słowackie Forum Gospodarcze, które niedawno odbyło się w naszym mieście Stará Ľubovňa. Przygotowujemy się do wspólnych projektów, które mają ożywić naszą wspólną granicę. Jednym z nich jest będący już w toku realizacji projekt noszący nazwę Polsko-Słowackie Spotkania Młodych Meblarzy. Do współpracy włączamy szkoły. Zadań i zamiarów mamy naprawdę wiele. W związku z tym chciałbym podkreślić naszą skromną nadzieję odnoszącą się do tego, o co już szósty rok walczymy. Chodzi o to, że status euroregionów na stronie słowackiej nie ma takiej wagi w stosunku do Europy, jaką posiadają euroregiony na stronie polskiej. Pozwolę sobie uściślić, co mam na myśli. Długo zabiegaliśmy o to, abyśmy stali się sekretariatem technicznym przynajmniej dla programu Phare CBC. Niestety, na to nie otrzymaliśmy zgody. Podobna sytuacja zaistniała w przygotowaniu kontynuacji programu Phare, konkretnie transgranicznej współpracy INTERREG IIIA. W tym przypadku euroregiony na stronie słowackiej nie są wyposażone w odpowiednie uprawnienia wykonawcze, które są czymś oczywistym w Europie i które posiadają nasi polscy partnerzy.

Szanowny Panie Prezydencie, szanowni Goście, Panie i Panowie, korzystając z okazji proszę, abyście w tym zakresie pomogli Euroregionowi „Tatry” i wsparli nasze starania. Będziemy naprawdę wdzięczni za każdą pomoc, każde dobre słowo, za wolę i odwagę we wspieraniu związku, który, jak sądzę, w ciągu 10 lat swojej działalności na pograniczu polsko-słowackim wytworzył mały model integracji z Europą.

Dziękuję za uwagę.

Wystąpienie Antoniego Nowaka
Dyrektora Biura Związku Euroregion „Tatry”

Szanowny Panie Prezydencie, Szanowne Panie i Panowie,

ktoś przed laty powiedział, że euroregiony to mosty do zjednoczonej Europy. Warto postawić sobie pytanie czy Euroregion „Tatry” zbudował już ten most czy zaledwie jego przyczółki. Myślę, że odpowiedź powinna być twierdząca. W czasie swojej dziesięcioletniej działalności Euroregion był inicjatorem, pomysłodawcą, uczestnikiem i koordynatorem licznych przedsięwzięć transgranicznych, które przybliżyły mieszkańcom pogranicza polsko-słowackiego ideę integracji europejskiej. W ciągu tego okresu powstała solidna pozarządowa struktura organizacyjna z profesjonalnym biurem przygotowanym do zarządzania, monitorowania, opracowywania i realizacji projektów ze środków Unii Europejskiej.

Kluczowe znaczenie dla funkcjonowania Euroregionu miało uruchomienie Programu współpracy Przygranicznej Phare Polska-Słowacja, w ramach którego zrealizowano bądź realizuje się szereg projektów infrastrukturalnych. Do tych najważniejszych należy na pewno Most Wyszehradzki na przejściu granicznym Leluchów-Čirč, modernizacja dróg Moszczenica-Konieczna oraz Zakopane-Chocholów-granica państwa, budowa oczyszczalni ścieków w dolinie Polchoranki czy projekt *Czysta rzeka Poprad*.

Ja jednak pragnę zwrócić uwagę na znaczenie małych projektów euroregionalnych z dziedziny kultury, sportu, turystyki, ochrony środowiska, zagospodarowania przestrzennego i rozwoju demokracji lokalnej. Są to przedsięwzięcia *ludzie dla ludzi*, a w transgranicznej współpracy polsko-słowackiej najważniejsze zawsze były, są i będą bezpośrednie kontakty pomiędzy mieszkańcami. W realizacji tych małych projektów uczestniczyło tysiące mieszkańców pogranicza polsko-słowackiego, często z maleńkich miejscowości oddalonych od centrów kulturalnych. Udział brała młodzież, dorośli, niepełnosprawni, artyści, sportowcy, przedstawiciele samorządów lokalnych. Odbyły się dziesiątki wydarzeń, imprez, wystaw, spotkań, warsztatów, konferencji. Ukazały się liczne publikacje, przewodniki, mapy, informatory. Wytyczono dziesiątki kilometrów tras turystycznych, zarówno pieszych, jak i rowerowych. Nakręcono 4 filmy, opracowano kilka studiów planistycznych. Wielkim zainteresowaniem cieszyły się zawody sportowe w hokeju na lodzie, kolarstwie górskim, tenisie stołowym, kajakarstwie i narciarstwie. Różnorodne i bogate były kontakty szkół i instytucji kultury. Odbył się nawet polsko-słowacki konkurs potraw regionalnych *Góralskie jadlo*. Powstały systemy informacyjne, w tym największy internetowy System Informacyjny Euroregionu „Tatry” *INFOTATRY*, w którym prezentują się polskie i słowackie miasta oraz gminy – członkowie Euroregionu. Odbyło się Polsko-Słowackie Forum Miast Euroregionu oraz Polsko-Słowackie Forum Gospodarcze pt. *Znaczenie produktów regionalnych w związku z wejściem Polski i Słowacji do Unii Europejskiej*. Jednak największym i najbardziej spektakularnym efektem wykorzystania środków z Funduszu Małych Projektów było powstanie *Ośrodka Współpracy Polsko-Słowackiej w Nowym Targu*, w którym dzisiaj mamy zaszczyt gościć Pana Prezydenta. Ośrodek ten stał się centrum kultury, informacji i promocji euroregionu. Planujemy, aby miała tu swoją siedzibę Polsko-Słowacka Izba Gospodarcza. Cieszymy się, że nasz słowacki partner w ramach projektu komplementarnego będzie realizował w przyszłym roku Dom Spotkań Słowacko-Polskich w Kieżmarku. Łączna kwota dofinansowania małych projektów realizowanych po polskiej stronie Euroregionu „Tatry”, których beneficjentami były i są niedochodowe instytucje oraz samorządy lokalne wynosi około 764 000 EUR.

Wyrażam przekonanie, iż dotychczasowe doświadczenie oraz rezultaty Euroregionu „Tatry” w polsko-słowackiej współpracy transgranicznej są gwarantem dalszej absorpcji środków z Funduszy Unii Europejskiej. W latach 2004-2006 będziemy realizować projekty ze środków

Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Interreg III A. Mam przyjemność poinformować, że 15 listopada Komisja Europejska zatwierdziła wspólny dokument programowy dla Programu Interreg III A Polska-Słowacja. W ramach tego programu Euroregion po stronie polskiej zarządzał będzie tak zwanymi mikroprojektami. Zadania tego nie powierzono niestety euroregionom słowackim. Pomimo tego będziemy przygotowywać wspólne produkty markowe, takie jak np. *Historyczno-kulturowo-przyrodniczy szlak dookoła Tatr*, Festiwal Kultury Pogranicza pt. *Od Mistrza Pawła z Lewoczy do Jana Kantego Pawluśkiewicza*. Czekają nas też wielkie zadania opracowania strategii zrównoważonego rozwoju Euroregionu „Tatry”, w tym systemu komunikacji wokół Tatr, monitoringu zanieczyszczenia powietrza i wody oraz zagospodarowania przestrzennego. Sądzę, iż znajdzie również poparcie władz Polski i Słowacji projekt utworzenia w Ośrodku Współpracy Polsko-Słowackiej w Nowym Targu biblioteki słowackiej, a w Domu Spotkań Słowacko-Polskich w Kieżmarku polskiej biblioteki.

Wejście Polski i Słowacji do Unii Europejskiej stawia przed Euroregionem „Tatry” nowe wyzwania. W *Europejskiej Karcie Regionów Granicznych i Transgranicznych* jak i w Deklaracji Końcowej pt. *Nowe drogi ku nowej Europie* przyjętej podczas Rocznej Konferencji Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych w Szczecinie w październiku bieżącego roku przewiduje się większą rolę Euroregionów jako ważnego elementu kooperacji terytorialnej. Euroregiony są bowiem najlepszym przykładem zinstytucjonalizowanej współpracy transgranicznej. Doświadczenia europejskie pokazują, że wspólnie stworzone transgraniczne programy i projekty są realizowane i wdrażane w sposób najbardziej efektywny jeżeli regionalni i lokalni partnerzy odgrywają w nich wiodącą rolę. Już dziś musimy zabrać głos w sprawie nowych regulacji prawnych dotyczących współpracy transgranicznej na lata 2007-2013, a w szczególności projektu dokumentu ustanawiającego *Europejskie ugrupowanie ds. współpracy transgranicznej*, który regulował będzie w przyszłości status prawny euroregionów. Bilateralna współpraca transgraniczna euroregionów na poziomie lokalnym i regionalnym, będzie bowiem długofalową koniecznością, która poprzez partnerstwo umożliwi wyrównanie różnic pomiędzy społecznościami pogranicza, w tym również pogranicza polsko-słowackiego.